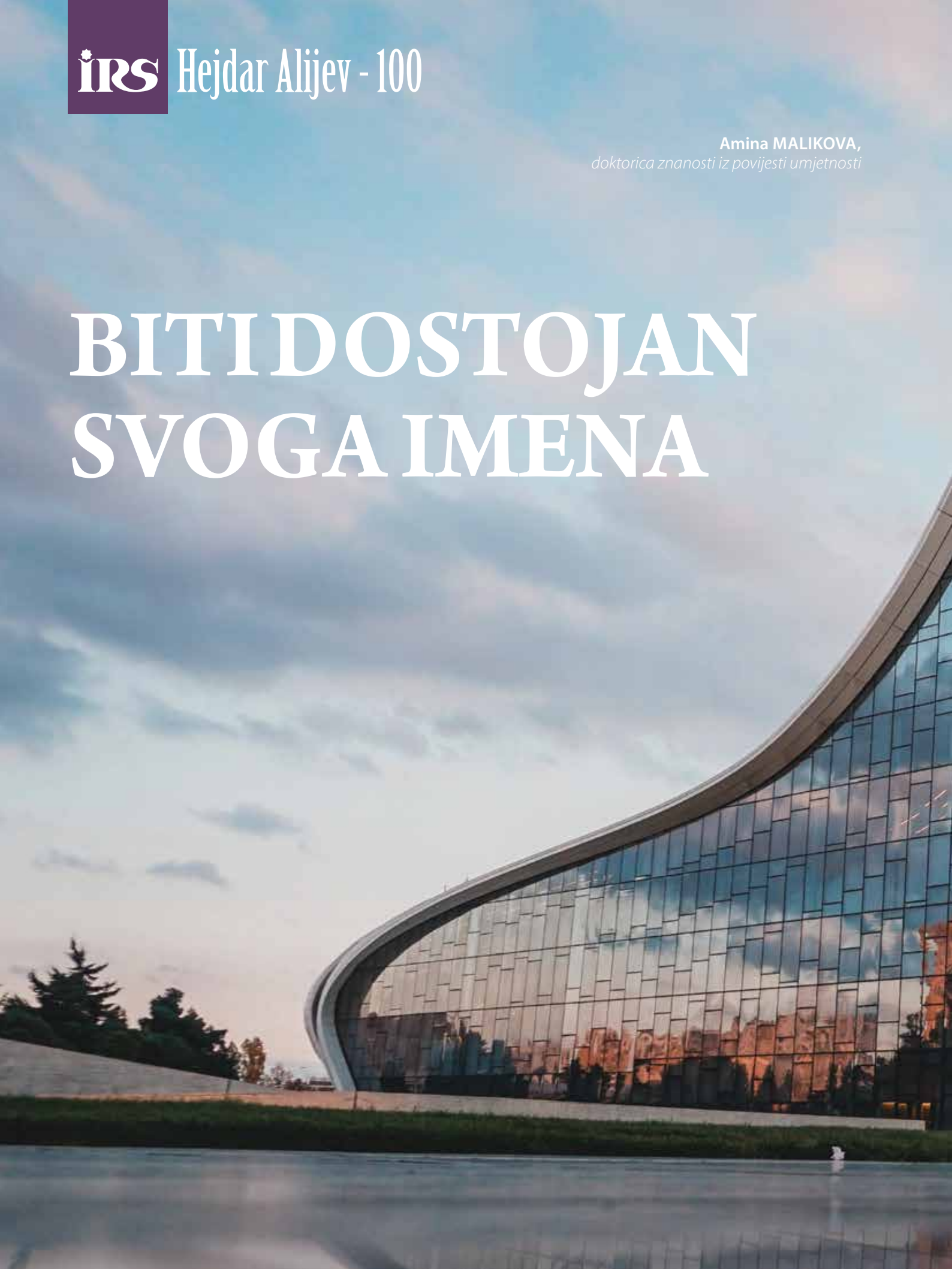

Hejdar Alijev - 100

Amina MALIKOVA,
doktorica znanosti iz povijesti umjetnosti

BITIDOSTOJAN SVOGA IMENA

„**F**luidnost oblika povijesno je svojstvena islamskoj arhitekturi. Brojne rešetke ili nizovi stupaca ovdje se slijevaju u beskonačnost, poput stabala u šumi, stvarajući hijerarhijski prostor. Kontinuirani kaligrafski i ukrasni uzorci teku od tepiha do zidova, od zidova do stropova, od stropova do kupola, uspostavljajući bespriekorne odnose i zamagljujući razlike između arhitektonskih elemenata i okoliša. Namjeravali smo ovom povijesnom razumijevanju arhitekture dati novi polet i stvoriti novi identitet utemeljen na tradiciji.”

Ovako je slavna Zaha Hadid definirala idejni sadržaj svog omiljenog projekta – Centra Hejdar Alijev u Bakuu. Arhitektica je Centar Hejdar Alijev smatrala jednim od najvažnijih projekata svoje tvrtke Zaha Hadid Architects. Projekt je nagrađen jednom od najprestižnijih arhitektonskih nagrada 2014. godine, i to od strane London Design Museuma nagradom „Dizajn godine 2014.“. Ovaj projekt pogađa maštu poletom oblika skladno uklopljenih u krajolik velikih razmjera, čije je uvjete autorica prihvatila i organski uklopila u arhitektonski izgled Centra Hejdar Alijev.

Temelji zgrade Centra Hejdar Alijev položeni su 10. rujna 2007. godine, dok je službeno otvorenje zgrade održano 10. svibnja 2012. godine, na 89. godišnjicu rođenja nacionalnog vođe Hejdara Alijeva.

Centar Hejdar Alijev osnovan je dekretom predsjednika Republike Azerbajdžan İlhamı Alijeva s ciljem promicanja filozofije izgradnje države, ideologije azerbajdžanstva i nasljeđa Hejdara Alijeva; provođenje mjera i pripremanje prijedloga u području očuvanja i razvoja baštine nacionalnog vođe azerbajdžanskog naroda u području znanosti, obrazovanja, kulture, zdravstva, sporta, ekologije, gospodarstva i drugim područjima; predstavljanje i promicanje povijesti i kulture Azerbajdžana, azerbajdžanskog jezika, nacionalnih i duhovnih vrijednosti u međunarodnim razmjerima; pružanje pomoći različitim područjima znanosti, obrazovanja i kulture; provedba projekata za razvoj ovih područja; organiziranje konferencija, simpozija, muzeja, izložbi, kao i drugih događanja vezanih za područje djelovanja Centra; uspostavljanje i razvijanje suradnje s drugim institucijama na području proučavanja baštine Hejdara Alijeva.

Centar Hejdar Alijev s pravom se smatra jednim od remek-djela svjetske arhitekture i plijeni pozornost kroz jedinstvenost i inovativnost svojih arhitektonskih rješenja.

Za izgradnju Centra dodijeljeno je mjesto bivše tvornice za proizvodnju strojeva nazvane po Sattarkhanu. Tvornica je preseljena, područje od 16 hektara je očišćeno i počela je izgradnja prema planu Zaha Hadid. Koristeći visinske razlike i prirodne terase gotovo okomite padine, Zaha Hadid uspjela je stvoriti složene prostorne

snopove. Zavirujući u široko prostranstvo, nemoguće je ne primijetiti da je arhitektica razvijajući geometriju Centra potpuno isključila ravne linije, kao da namjerno naglašava aksiom Antonija Gaudija koji je tvrdio da priroda sama po sebi ne uključuje ravne linije.

Arhitektonske i simboličke komponente ovdje čine nevjerojatno skladnu kombinaciju. Parametarski dizajn i suvremeni materijali omogućili su guruici postmodernizma priliku da stvori strukturu koja briše razlike između arhitekture i krajolika metropole, pročelja zgrade i gradskog trga, strukture koju je napravio čovjek i zemlje, interijera i eksterijera.

Zgrada je već u fazi izgradnje počela privlačiti pažnju međunarodnih medija. O tome je bilo riječi u epizodi „Build it Big“ na kanalima Discovery i Science, posvećenoj najsmjelijim inženjerskim projektima našeg vremena i arhitektonskim remek-djelima svijeta. U emisiji je voditelj Danny Forster o Centru rekao: „To nije samo kulturni centar, to je način potvrde svog mjesta u svijetu.“

Težnja ka budućnosti... Vidljivo je to kako u obrisu same zgrade Centra tako i u parku oko nje, koji se prostire na površini od oko 13,58 hektara gdje prostrane zelene travnjake zamjenjuju jezerca geometrijskih oblika i svijetle „stubišne“ staze. Stoga je sasvim prirodno da je tim koji je oblikovao sliku ultramoderne metropole u jesen 2013. dobio sjajne kritike stručnjaka na Svjetskom

festivalu arhitekture u Singapuru. Prva žena koja je osvojila prestižnu nagradu Pritzker ostala je vjerna duhu postmodernizma. Eksplozija blistave bjeline ostavlja doista trajan dojam.

Arhitektonska rješenja Kulturnog centra Heydar Alijev temelje se na interakciji dvaju sustava: betonske konstrukcije i velikog broja prostornih okvira. Kako bi se stvorili veliki prostori koji posjetitelju omogućuju da doživi fluidnost interijera, vertikalni strukturni elementi skriveni su sustavom ogradnih panela i vanjskih zidova.

Za maestru postmodernizma, arhitektonski razvoj pročelja zgrade bio je jedan od najvažnijih, ali ujedno i najsloženijih elemenata projekta. Prema zamisli autorice, oblici zgrade nalikuju valovima koji se slijevaju jedni po drugima. Krov se sastoji od 12.027 ploča različitih geometrijskih oblika. Tijekom izgradnje stvorena je mreža željeznih konstrukcija ukupne dužine 90 km. Trokuti, pravokutnici i trapezi zauzimaju površinu od 4 hektara. Pločama je vakuumom dat potreban oblik. Poliester ojačan staklenim vlaknima odabran je kao idealan materijal za oblaganje jer pruža jaku strukturnu duktilnost i ispunjava širok raspon funkcionalnih zahtjeva. Bijela boja panela ne samo da simbolizira svjetliju budućnost, već zahvaljujući njoj sunčeve zrake naglašavaju neobične forme zgrade, a njezin se izgled mijenja s dobom dana i promjenom prirodnog svjetla.

Hejdar Alijev - 100

Uz pomoć rasvjete koja je usmjerena iznutra prema vanjskim površinama stvara se noćna slika zgrade. Pro-lazeći od unutarne prema vanjskoj površini i razvijajući formalnu kompoziciju, svjetleće linije otkrivaju njezin sadržaj i održavaju sklad između interijera i eksterijera. Visina najviše točke kompleksa je 74,1 m. Ljuska daje zgradi monolitan izgled. Izgleda kao kontinuirani volumen i prelazi na površinu koja okružuje zgradu, širi se po tlu i zaustavlja na nasumičnom mjestu. Što se više uspinjete uzbrdo širokim, bijelim stepenicama prema ulazu u Centar, to se više šire panorame okolnih područja modernog grada. Usponi se izmjenjuju s prostranim platformama omeđenim fontanama u obliku slapova, koji se niz okomite zidove slijevaju u široke zdjele umjetnih rezervoara.

Izdižu se poput otoka iznad „mora“ velikog grada. Kao bijeli vrh planine. Kulturni centar Hejdar Alijev, snagom autoričine mašte, utjelovljen je u bizarnim i glatkim krivuljama, kao da su vjetar i voda dugo radili na njima. U njemu su pohranjena prava blaga opsežnih, spektakularnih i informativnih izložbi.

Zgrada Centra prostire se na oko 101.801 četvornih metara,

što ga čini jednim od

najvećih prostora

namijenjenih ra-

znim izložba-

U salonima

dijela zgra-

ne i povremene izložbe, sezone

i projektne izložbe koje na vrlo

informativan i živopisan način

opisuju azerbajdžansku kul-

turu. Svaki od njih or-

ganski se uklapa u jedinstvenost atmosferske plastičnosti zgrade. Uronjena u fluidnost blagog svjetla koja vlada svim unutarnjim prostorima muzeja, remek-djela kao da diktiraju sporiju komunikaciju. Posvećeni kulturnoj baštini, narodnim nošnjama, zanatima, grnčariji i glazbalima (koji su popraćeni zvučnim zapisima), eksponati su izloženi u svom autentičnom izgledu vodeći posjetitelje kroz peripetije povijesnih epoha koje su se izmjenjivale na raskrižju važnih trgovačkih ruta.

Glavna zgrada Centra sastoji se od tri odjela: Muzeja

Hejdar

Ali-

jev,

izložbenih dvorana i Audi-

torija. U deveterokatnom dijelu izložbenih

dvorana smješteni su izložbeni saloni, uredi, kao i

restoran i kafić. Četverokatni Auditorij sastoji se od samog Auditorija, dvije konferencijske dvorane, prostorija

za službene sastanke i konferencije te Medijskog centra. Ispred zgrade je uređeno zeleno područje, koje se sastoji

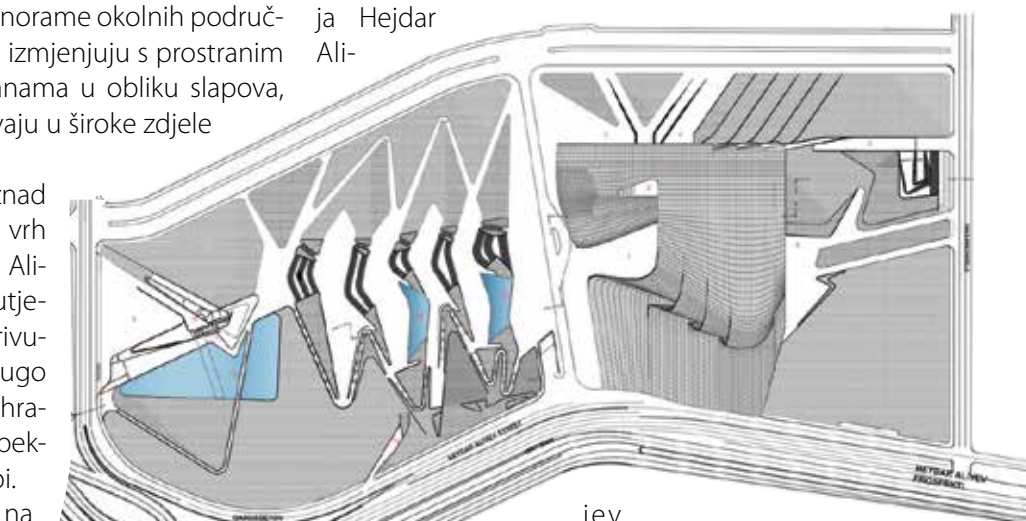
od ukrasnog drveća i cvijeća. Također, zgrada ima razne interaktivne informacijske kioske, putem kojih se posje-

titelji mogu informirati o Centru i programu nadolazećih događanja. Zgrada uključuje i podzemni parking.

Muzej Hejdara Alijeva. Na ulazu u muzej, u prizemlju

zgrade, nalazi se kolekcija državnih automobila

koje je prvi

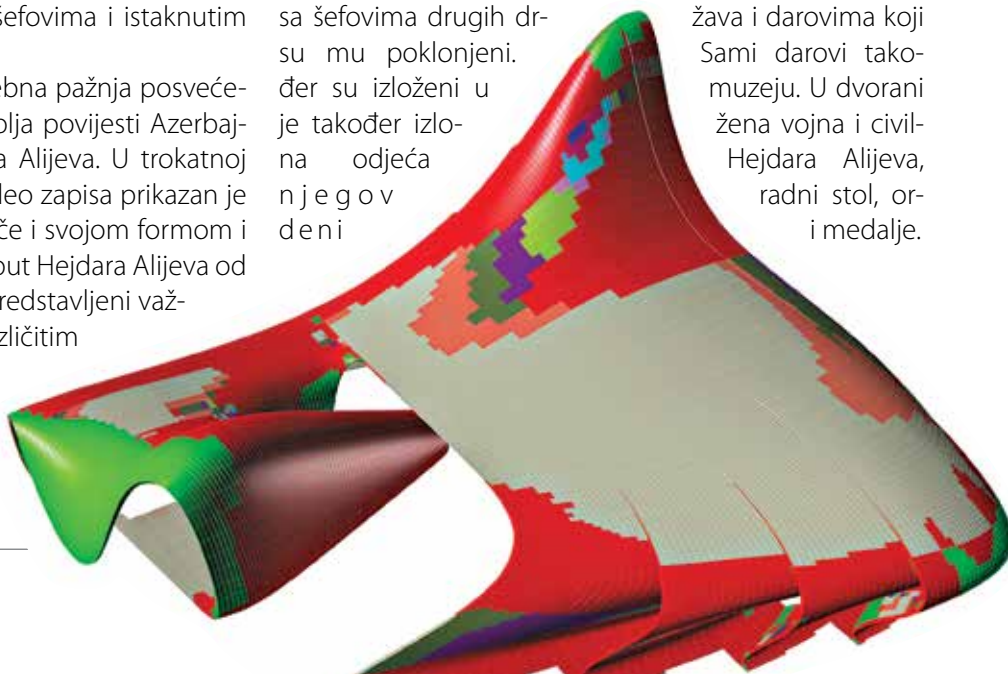

koristio prvi tajnik Centralnog komiteta Azerbajdžana, a kasnije i predsjednik Azerbajdžana Hejdar Alijev, od 1969. do 2003. godine. Ostali izložci raspoređeni su tako da odražavaju povijest zemlje, formiranje državnosti, nacionalna postignuća u području gospodarstva, kulture i sporta kroz prizmu života političkog vođe. Osim rekreiranog interijera ureda, nagrada i poklona, posjetitelji Centra mogu razgledati zanimljive fotokronike i posjetiti interaktivnu dvoranu u kojoj se pomoću globusa vizualiziraju susreti Hejdara Alijeva sa šefovima i istaknutim ličnostima drugih država.

Prilikom stvaranja muzeja posebna pažnja posvećena je odražavanju različitih razdoblja povijesti Azerbajdžana, kao i života i rada Hejdara Alijeva. U trokatnoj zgradi muzeja uz pomoć foto i video zapisa prikazan je život Hejdara Alijeva. Muzej se ističe i svojom formom i originalnim sadržajem. Uz životni put Hejdara Alijeva od 1923. do 2003., posjetiteljima su predstavljeni važni događaji koji su se dogodili u različitim povijesnim razdobljima u javnom i političkom životu Azerbajdžana. Različiti aspekti djelovanja Hejdara Alijeva, kako tijekom sovjetske ere tako i u godinama

neovisnosti, prikazani su u virtualnom obliku u dijelovima muzeja „Život uhvaćen u slikama“, „Javni i politički život Azerbajdžana“ te „Naša državnost, baština i dostignuća“. Glasovne informacije o svakoj temi dostupne su na azerbajdžanskom i engleskom jeziku. Jedan od dijelova muzeja je multimedijaska dvorana koja odražava sastanke Hejdara Alijeva s čelnicima različitih zemalja. Kada dodirnete slike zemalja na kugli zemaljskoj, u pozadini se pojavljuju foto-
sa šefovima drugih država mu poklonjeni. Šer su izloženi u je također izložena odjeća njegov deni

grafije Hejdara Alijeva žava i darovima koji Sami darovi takomuzeju. U dvorani žena vojna i civil-Hejdara Alijeva, radni stol, or- i medalje.

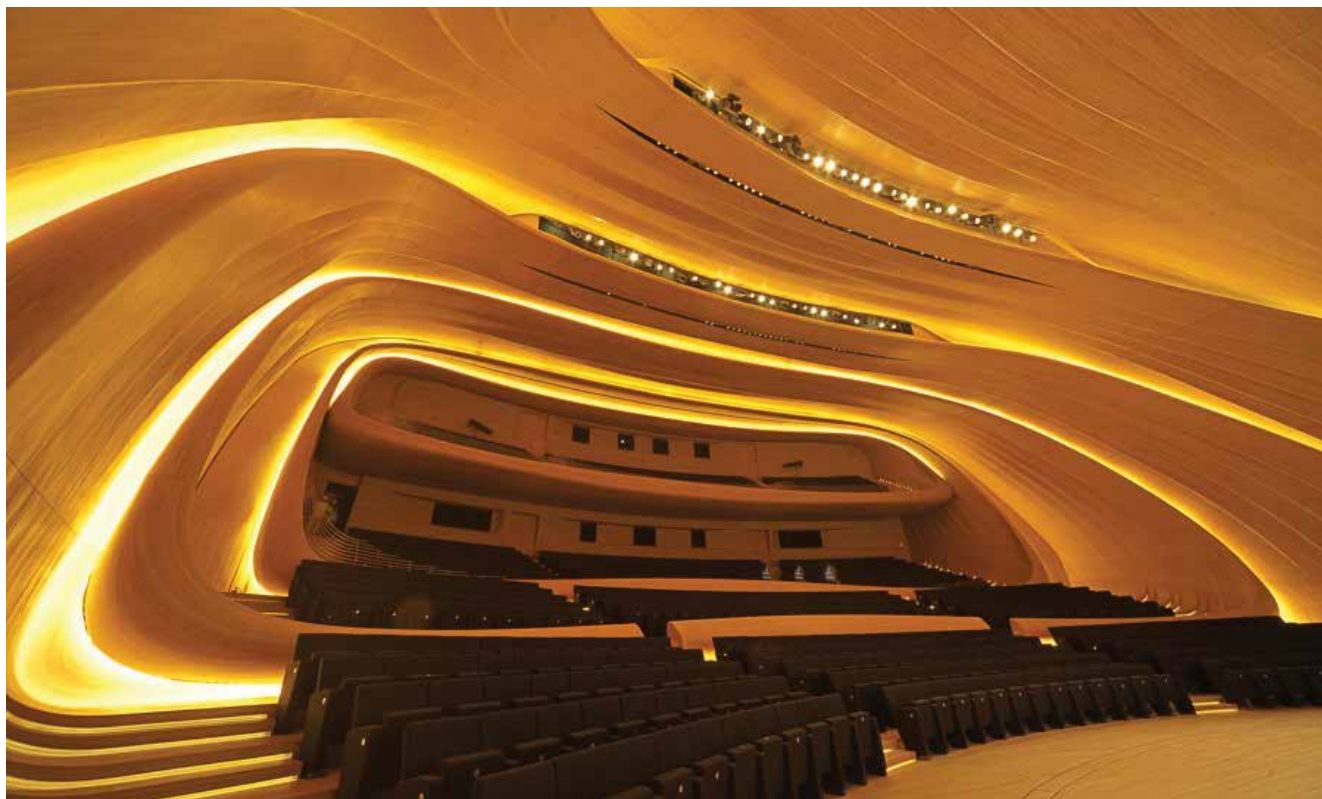
„Biseri Azerbajdžana: u toku povijesti“. Smještena na prvom katu remek-djela Zahe Hadid, ova izložba pruža priliku da se upoznate s jedinstvenim eksponatima povijesne i kulturne baštine zemlje, uključujući slike na

stijenama iz Gobustana, antičke novčiće i nakit, srednjovjekovne predmete od gline i bakra, drevne kopije Kurana, Biblije i Tore. Naravno, izloženi su i tradicionalni azerbajdžanski tepisi i glazbeni instrumenti čiji se zvuk, usput, i čuje.

„Mini-Azerbajdžan“. Na drugom katu Centra nalaze se makete 45 povijesnih i arhitektonskih znamenitosti iz glavnoga grada i drugih dijelova zemlje. Posjetitelji mogu vidjeti malene inačice Djevojačke kule, Mauzoleja Momina Khatun, željezničkog kolodvora u Bakuu, dvorane Filharmonije i zgrade Ismailije, kao i primjere sovjetske arhitekture – Zgradu Vlade i Zeleno kazalište. Končno, modernu arhitekturu i arhitekturu „budućnosti“ predstavljaju Kristalna dvorana u Bakuu i Plameni tornjevi, kao i zgrada Državnog naftnog fonda Azerbajdžana.

Izložba klasičnih automobila. Ova izložba u fascinantnom osvjetljenju predstavlja remek-djela svjetske automobilske industrije različitih zemalja od kasnog 19. stoljeća do danas. Izložba upoznaje goste s poviješću automobilske industrije i prikazuje eksponate iz Njemačke, SAD-a, Francuske, Italije, Velike Britanije i bivših sovjetskih zemalja. Osim automobila, izložene su i originalne benzinske postaje, fotografije i video zapisi te novine i časopisi posvećeni ovoj temi.

Privremene izložbe. Od svog otvaranja, Centar Hejdar Alijev ugostio je brojne izložbe radova svjetski poznatih

fotografa, kipara, umjetnika i dizajnera. Među njima je i američki pop art umjetnik Andy Warhol. Na izložbi koja je prvi put održana u Azerbajdžanu predstavljeno je više od stotinu umjetnikovih radova, među kojima su i Warholovi kratki filmovi. Izložba istaknutog azerbajdžanskog slikara Tahira Salahova, priznatog kao jednog od utemeljitelja „strogog stila“ u slikarstvu, predstavila je više od 100 radova, kao i njegova djela prikazana na tepisima. U hodnicima Centra održana je i velika izložba Zuraba Tseretelija. Također su prikazani radovi njemačkog fotografa prirode Thea Allofsa i meksičkog kipara Georgea Marina.

Interijer Kulturnog centra predstavlja poseban pogled na kreativno proučavanje umjetnika. Svaka se izložba uklapa u njega i, takoreći, nastavlja inherentnu originalnost arhitekture, koja je uvijek bilježila želju za budućnošću. I to je razlog zašto suvremena umjetnost tako organski „postoji“ na za nju posebno odabranim mjestima. Krećući se od kata do kata, posjetitelji Centra uranjaju u svojevrсни kaleidoskop, gdje je svaki prijelaz nova slika koju čine umjetnička djela autora čija su ime-

na neraskidivo povezana sa svjetskom kulturom. Tako se primjerice ostavština Salvadora Dalija glatko pretače u osobnu izložbu turskog apstraktnog umjetnika Devrima Erbila, dok je „Hiperrealistična skulptura. Skoro živa“ u skladu s izložbom umjetničkih lutaka iz 16 zemalja svijeta. Tematske izložbe poznatih predstavnika suvremene umjetnosti koje Centar organizira u svojim brojnim prostorima otkrivaju povezanost kultura različitih zemalja i naroda u vremenu i prostoru. Takva je, na primjer, zajednička azerbajdžansko-latvijska izložba „Između neba i zemlje“ na kojoj su izloženi radovi Reze Deghatija i leve Krumine. Unutar zidova Kulturnog centra zabljesnula su jedinstvena remek-djela azerbajdžanskih i orijentalnih zbirki iz palače Sardar u Erevanu iz izložbi Gruzijskog nacionalnog muzeja „Remek-djela povijesti“ te „Modernizam i moda“. Ovdje su se mogli vidjeti grafiti Brazilke Nine Pandolfo, slikovni radovi bahreinskog umjetnika, člana kraljevske obitelji, šeika Rashida Al Khalife, te remek-djela ikonopisa i vjerske skulpture iz Državne galerije Tretyakov i Muzeja ruskih ikona.

Koncerti, nastupi, konferencije i simpoziji. Mora se reći da višeslojna kompozicija Centra Hejdar Alijev arhitektonski oblikuje svestranost događaja koji se tamo održavaju. Centar često postaje i koncertni prostor. Auditorij, čija je unutrašnjost obložena drvetom kanadske hrastovine, odlikuje se nevjerovatnom akustikom. Glumci Moskovskog glazbenog kazališta „Helikon-Opera“,

Bečki Strauss orkestar, Bečki komorni orkestar, osmostruki dobitnici Grammyja „Take 6“, svjetske operne zvezde, poznati glazbeni sastavi i solisti nastupili su pod ovim neobičnim svodovima. Ovdje je predstavljen i glazbeni album „Voice of Karabakh“ (Glas Karabaha), projekt koji jasno ilustrira postulat da glazba nema granica ni jezičnih barijera.

Sama pozornica Auditorija više je puta postala platformom za akumuliranje važnih društvenih poruka. Brojne međunarodne konferencije i forumi uz sudjelovanje čelnika zemalja, sastanci izaslanstava i rasprave – sve to jasno pokazuje kakvu ulogu „riječ“ igra u globalnoj civilizaciji. Na primjer, Sadhguruov svjetonazor utkan je u manifestaciju „Global Influencer Day“ (Dan svjetski utjecajnih osoba).

U godini 100. obljetnice rođenja nacionalnog vođe Hejdara Alijeva, Centar je postao atrakcijom za građane zemlje i brojne posjetitelje. Niz svečanih događaja i sveobuhvatna javna iz osobnih predmeta i darova koji daju autentičnu percepciju priča i sjećanja na velikog sina Azerbajdžana pružaju jedinstvenu priliku da se cijenjeni genij jednog od priznatih svjetskih vođa koji je svoj život posvetio služanju Domovini. Nasljeđe koje je ostavio Hejdar Alijev je neiscrpno.

Tijekom godina rada, Kulturni centar Hejdar Alijev postao je priznata platforma na kojoj su se odvijali najznačajniji i najistaknutiji događaji. Svaki događaj koji se održava u Centru naglašava duboku misao svojstvenu ovom jedinstvenom kompleksu da je umjetnost ambasador multikulturalizma koji prožima povijesni tijek Azerbajdžana, koji je uključen u važnu „arteriju“ gospodarskih veza. Do danas, to je zemlja u kojoj različite nacionalnosti i vjere mirno koegzistiraju, čineći nevjerovatnu simbiozu i tako rađajući jedinstvenu autentičnost kojom se naša zemlja ponosi. To je oduvijek bilo u središtu pozornosti Hejdara Alijeva, čije je ime zauvijek simbolično

zapečaćeno letećim „pokretom“ semantičkog sadržaja koji je Zaha Hadid postavila još u fazi projektiranja. I sada, već jedanaest godina, prati se kontinuirana linija koja povezuje sve što se događa unutar zidova njezinog arhitektonskog nasljeđa.

Ono je ukorijenjeno u dubinama povijesti s mekom brzinom krivulja usmjerenih prema budućnosti, uključujući sintezu nevjerovatnih rješenja i utjelovljenje hrabrih fantazija... Kao atrakcija koja ne daje jednostavan odgovor na pitanje kojeg je oblika, cjelina Centra skladno je bezoblična i time nevjerovatno lijepa... To je svojevrsni most za dijalog kultura, razumljiv bez prijevoda i dokaz jedinstva u različitosti.

„Za mene je to bila prilika da se pokrenem, raširim svoja krila“, rekla je Zaha Hadid o projektu Centra Hejdar Alijev u Bakuu. Njezina kreacija je bez premca u svijetu te je postala ozbiljna globalna izjava o samodostatnosti i ambicijama Azerbajdžana. Centar je u par navrata uspoređen s izvanzemaljskim cvijetom ili divovskim morskim valom. Također su ga uspoređivali s pješčanom dinom i svemirskim brodom iz daleke budućnosti.

Ako pogledamo recenzije ostavljene na mnogim mrežnim platformama, gotovo svaka primjećuje njegovu jedinstvenost. Centar Hejdar Alijev, kao jedan od novih simbola azerbajdžanske prijestolnice, nevjerovatno je privlačan. Svatko tko barem jednom osobno vidi ovo arhitektonsko čudo u njemu će pronaći nešto posebno za sebe. ✨